

са стране ових војвода, долазило је често до побуна, те смо горе видјели да је у једној таквој побуни главом платио војвода Пелегрини.

У привилегију г. 1450 спомињу се „пет села Збора св. Михаила“ али их заступају претставници трију поименице наведених села: Богдашића, Кртола и Луштице. То је стога, јер је претставник Кртола заступао уједно и села Брда и Љешевиће, која су онда припадала Кртолима. Сва ова села, од којих је већина на полуострву Луштици, долазе и под заједничким називом: Луштица.

Петар Д. Шеровић

НЕКОЛИКО ВИЈЕСТИ О ШЋЕПАМУ МАЛОМЕ ИЗ АРХИВА У ХЕРЦЕГНОВОМЕ

I

У једном кратком писму из Скадра, које је 27 октобра 1767 писао Андрија Дуодо, замјеник млетачког вицеkonzула у Скадру, конту Лудвигу Андрији Фонтани, млетачком konzулу у Драчу, а које се налази у Архиву у Херцегновом, Дуодо обавјештава Фонтану, како се „појавила једна лаж, али не зна се тачно, јер можда је и истина, како се у Црној Гори говори, да је к њима дошао цар Петар, велики господин московски (gran signor di Moscovia) и сва је Црна Гора пошла за овим царем и држе га за свога краља (re) и с њим, да има више од три хиљаде душа, који га служе.

II

Конте Стефан Враћен (Vrachien), у млетачкој обавјештајној служби у Котору, пише 28 октобра 1767 горе споменутом Лудвигу Андрији Фонтани у хитњи једно врло кратко писмо, у којему му, између осталог, каже: „Ми смо овдје заузети једним фанатиком, који се издаје за цара Петра III московскога, а таквим га и држе ови стари (vecchi) Црногорци. Можда се и тамо (тј. у Драчу) прочула ова „угодна вијест“.

III

Исти Стефан Враћен пише 3 децембра 1767 такође Андрији Фонтани писмо из Котора, у којему се налази слиједећа ставка: „Овдје се налазимо међу врењем у брдима (tra queste montane evoluzioni) ради цара Петра и једне злонамјерне измишљотине ових немирних духова“.

IV

У једној својој наредби од 20 септембра 1768, достављеној провидуру у Херцегновоме, ванредни провидур у Котору каже:

„Иако се не може замислити, да ће варалици (impostore), тј. Шћепану Маломе и Василију Ивановићу (Ivanovich) бившем пећском патријарху и осталим поглавицама, који заводе народ, успјети, да се пребаце са подручја Црне Горе на херцеговачки териториј, да би одатле барком побјегли, да не би били предати Турцима, који их траже, ипак, за сваку евентуалност, треба предузети све мјере опреза. Позивајући се на свој проглас од 29 августа препоручује, да се поштри опрезност, да се не би ниједна домаћа барка усудила да прими и превезе у ниједно мјесто никакву робу и ниједну особу било којег пола, доба и положаја, која би долазила из Црне Горе и њезина подручја, која не би имала законске исправе и не би била добро позната, јер би се могао можда рескирати укрцај и превоз које сумњиве особе, прерушене и у женском одијелу, у намјери да избјегне.

У ту сврху треба наредити свим власницима великих и малих барака да се строго држе ове наредбе и да дању и ноћу, а нарочито ноћу, барке држе без весала и кармила при обали, а мале барке да истегну на копно. Када би која барка нестала, њезин ће власник најстрожије одговарати животом и имањем.

Исту је овакву наредбу ванредни провидур упутио и сопраинтенданту конту Буровићу, који, као домаћи син, познаје народни језик, како би се и он zaloжио код општинске управе и сеоских главара, да би се наредба стриктно спровела.

V

У другој својој наредби од 16 марта 1769 ванредни провидур наређује провидуру у Херцеговоме, да се предузму све мјере опреза, јер да је одлучна воља преузвишеног Сената да у ниједном крају провинције не буде дато склониште варалици Шћепану Маломе (all' impostore Steffano Piccolo), ни свргнутом пећском патријарху и ниједноме од њихових главних пристапа. У ту ће сврху провидур, према приложеном формулару, наредити капетану и суђама општинским, као и сеоским главарима, да се у име своје и подручног им становништва писмено обавезу, да ће у свему испунити наредбу у погледу сигурносних мјера. Обавезу морају сви својеручно потписати, а оне, који не знаду писати, треба да потпишу два свједока у њихово име.

И овом пригодом ванредни провидур наглашује, да се треба послужити посредовањем сопраинтенданта конта Станислава Буровића.

Колики је страх био завладао због Шћепанове појаве у Црној Гори међу Млечићима у Боки Которској, најбоље се види из тога, што су њихове власти најжитније радиле око утврђивања которских градских зидина, а нарочито са шпиљарске стране, 1767 и 1768. Покрет за Шћепана био се појавио управо на граници млетачког територија и ту добио јак замах. Овај покрет су са

симпатијама пратили и помагали разни крајеви Боке, а нарочито Ришњани, вјерујући да је Шћепан Мали заиста руски цар Петар III, који ће ослободити балканске земље од туђинског јарма, што је све ишло на штету млечачке владавине у овим крајевима.

Усто се још Млечићи бојаху, ако би се ухватили у коштац са Стефаном и Црногорцима, да не би дошло до нежељених посљедица због евентуалног сукоба с Турском и Русијом. Све је ово повећавало важност Шћепанове акције и Млечићима задавало велики страх.

Већ г. 1769 Млечићи су сматрали да Шћепанов покрет није опасан по њихове интересе, а како смо видјели, хтјели су да ухвате Шћепана, ако пребјегне на њихово земљиште, јер је покрет у Црној Гори био већ малаксао. Исте године подиже ванредни провидур Иван Ђусто у Котору на Гурдићу војну болницу „након већ угушеног устанка у брдским крајевима“, како се чита на натпису ове зграде, из којег се види, како је Млечићима одлахнуло, када су се увјерили, да је Шћепанов покрет већ скоро угушен.

Петар Д. Шеровић

ПЛАНОВИ КНЕЗА МИЛОША О БОСНИ, ХЕРЦЕГОВИНИ И ЦРНОЈ ГОРИ

Став кнеза Милоша према покрету бунтовних капетана и ајана у Босни 1831—2 г. био је јако резервисан. То је било због тога што кнезу Милошу није био јасан значај покрета. Он је држао, да је то обичан покрет, каквих је и раније било у Босни. У толико пре што се морало остати резервисано, јер је имао да добије шест нахија, које су после пада Србије 1813 године биле од ње отргнуте. У то време је српска депутација у Цариграду под руководством специјалне и поверљиве личности кнеза Милоша, Дим. Давидовића, водила жестоку дипломатску борбу око помених шест отргнутих нахија.¹⁾ Турска влада, иако је дала српском народу хатишерифом тих шест нахија, хтела је ту своју одлуку некако да повуче, — развлачењем и неиспуњењем датог акта ишло се толико далеко, да је валија видински, Ибрахимпаша, вратио комисију за разграничење између Србије и Турске с источне границе. Додуше, он се касније правдао, да је ту погрешку починио у незнању. Добро је познато, да је он био владин

¹⁾ Д. А. у Б., Наставление Дим. Давидовићу, 10-XI-1829, К. К., IV, V, (уз то види копију писма Д. Давидовића — кнезу Милошу од јуна 1830, V, 85, депутата народа српског књазу Милошу, № 29, 27-VIII-1830, V, 86; Мемоар Коцебуа о српским границама, Varia, I, 4; Мемоар Дим. Давидовића од 20-VIII-1830; Збирка Мите Петровића).